Vanhustyön johtajat ja asiantuntijat ry

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

28.2 2020

Asiantuntijalausunto

HE 4/2020 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta

Vanhustyön johtajat ja asiantuntijat ry pitää tärkeänä, että lain § 15 mukaisesti otetaan käyttöön palvelutarpeiden selvittämiseksi kansallinen arviointi- ja seurantamittaristo. Mittariston käyttöönotto mahdollistaa kansallisen vertailun kaikilla tasoilla, yhdenmukaistaa palvelun sisällön ja asiakastarpeen muutoksen arviointia ja kehittämisen perusteita. RAI-arviointiväline tukee hyvän tietopohjan rakentamista kansalliselle tasolle kuin myös palvelun järjestäjän ja toimintayksikön tasolla (hoitoisuuden muutoksen arviointi, faktatietoa kokonaistilanteesta sekä nostaa esiin yksittäisen asiakkaan näkökulmasta esiin keskeiset palvelutarpeet). Muutoksen toteuttamisessa tulee varmistaa eri tietojärjestelmien välinen yhteys ja tiedon siirto, jotta vältytään päällekkäiseltä kirjaamiselta ja RAI-arvioinnin tulosten tulee ohjautua suoraan potilastietojärjestelmiin sekä toiminnan seurantaa/ johtamista tukeviin tietojärjestelmiin. RAI- tietojärjestelmän käyttöönotosta aiheutuu lisäkustannuksia (hankinta, käyttöönoton kustannukset ja käyttökulut) sekä henkilöstö on koulutettava käyttämään järjestelmää. Em. huolimatta näemme käyttöönoton hyvänä vaihtoehtona. Mittaristo on kokonaisvaltainen ja mahdollistaa asiakkaiden hoidontarpeen arvioinnin useammalta osa-alueelta sekä tukee tarkoituksenmukaista hoidon toteutusta. RAI –mittaristo antaa pohjaa myös järjestäjän toiminnan kehittämiseen sekä henkilöstöresursoinnin tarkoituksenmukaiseen arviointiin ja osaamisen kehittämiseen.

Vanhustyön johtajat ja asiantuntijat ry toteaa, että vanhustyö kokonaisuudessaan tarvitsee kulttuurin muutoksen. Lakiluonnoksen § 20 henkilöstörakenteeseen tulee lisätä sosiaalihuollon laillistettuja ammattihenkilöitä. Sosionomit, geronomit ja kuntoutuksen ohjaajat on koulutettu nimenomaan asiakkaan arjen haasteiden ja osallisuuden esteiden poistamiseen sekä ikääntyneiden läheisten kanssa tehtävään verkostotyöhön ja eri organisaatiot läpäisevään moniammatilliseen yhteistyöhön. Sosiaalihuollon ammattihenkilöstö omaa osaamista, jolla hoitokeskeinen ja laitosmainen toimintakulttuuri voidaan muuttaa yhteisölliseksi asiakkaan voimavaroja tukevaksi osallistavaksi ympäristöksi. Hyväksi koettu elämänlaatu tulee ikääntyneiden palvelussa nostaa yhtä merkittäväksi asiaksi kuin esim. turvallinen lääkehoito. Ikääntynyt asiakas tarvitsee elämänsisältöä arkeensa niin kotihoidon asiakkaana kuin asumisen yksikön asiakkaana.

Mitoitukseen laskettavat henkilöstöryhmät ovat näkemyksemme mukaan asianmukaisia. Monialainen osaaminen turvaa parhaiten asiakkaiden mahdollisuudet osallistua toimintakykyä ylläpitävään ja edistävään toimintaan sekä sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja osallisuuteen. Tällä kaikella tuetaan asiakkaan mielekästä elämää ja sosiaalista hyvinvointia. Mekaanisen 0,7 henkilöstömitoituksen määritelmän sijasta, henkilöstön määrän ja rakenteen tulisi voida suoraan perustua asiakkaan palvelutarpeeseen. RAI –arviointimittaristo asiakkuuden arvioinnissa tukee tarkoituksenmukaisen henkilöstöresursoinnin toteutusta ja monialaisen osaamisen hyödyntämistä.

Vanhustyön johtajat ja asiantuntijat ry huomauttaa, että asiakas- ja palveluohjausta suunniteltaessa on huomioitava, että sosiaalihuoltolain § 36 perusteella palvelutarpeen arvioinnista vastaavat sosiaalihuollon ammattikelpoisuuden täyttävät henkilöt. Sosiaalihuollon ammattihenkilöt vastaavat mm. palvelutarpeen arvioinnista sekä hoidon ja huolenpidon turvaavista päätöksistä. Mitoitusta käsitellessä tulee muistaa, että erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä tulee sosiaalihuoltolain perusteella vastata virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä. Sosiaalihuoltolain mukaista palvelutarpeen arviointia ja päätöksiä tehdessä on asiakkaan perusoikeuksien toteutumisen kannalta tärkeää, että henkilöstöllä on riittävä koulutus ja ymmärrys sosiaalihuollon lainsäädännöstä, hallinnosta ja asiakkaan oikeuksista. Vanhustyön johtajat ja asiantuntijat ry pitää erityisen tärkeänä, että rakenteellisen sosiaalityön keinoja hyödynnetään palveluiden arvioinnissa ja kehittämisessä.

Hoitajamitoituksen ohella tulee kiinnittää huomiota riittävään sairaanhoitajien resursointiin toimintayksikössä ja kotihoidossa. Näin tuetaan turvallisen lääkehoidon toteuttamista sekä asiakkaan terveyden- ja sairaanhoidon tarpeen arviointia ja toteuttamista. Lähihoitajien arviointiosaamista tulee vahvistaa liittyen ikääntyneiden asiakkaiden voinnin ja/tai terveydentilan muutoksiin. Kotona asumisen lisääntyessä ja kotiutumisten nopeutuessa sairaanhoidollisen osaamisen tulee olla riittävää ja päivystyksellisen lääkärikonsultaation saatavuus tulee turvata hoitohenkilöstölle. Ikääntyneiden saattohoito vaatii vahvaa ammatillista osaamista toteutuakseen asiakkaan/omaisten tarpeiden mukaisesti yksilöllisesti ja turvallisesti. Ao. asiakasryhmän saattohoito voidaan useimmiten toteuttaa asiakkaan kotona tai asumisen yksikössä, mutta vaatii ammatillista osaamista ja terveydenhuollon kotiin vietäviä palveluita (kotisairaala).

Vanhustyön johtajat ja asiantuntijat ry näkevät tärkeänä, että laatusuositukseen palautetaan palvelurakennesuositus. On oleellista, järjestääkö kunta ympärivuorokautista hoivaa 5-15% yli 75-v. ikääntyneiden määrästä niin kustannusten kuin resursoinnin näkökulmasta. Palveluiden peittävyyden ohella tulee huomioida hyvinvointiteknologian tarjoamat mahdollisuudet tukea hyvän hoivan toteuttamista. Teknologia tuo lisää turvallisuutta sekä tukee tarkoituksenmukaisella tavalla toteutettuna ikääntyneiden varhaisen vaiheen palvelun tarvetta. Kotihoidon osaava henkilöstö ja kotiin annettavat riittävät palvelut yhdessä monimuotoisten asumisen ratkaisujen rinnalla ovat avaintekijöitä ikääntyneiden palvelukokonaisuuteen. Henkilöstö mitoituksen toteuttaminen ei saa toteutua niin, että se heikentää kotiin annettavien palveluiden toteuttamista. Kotiin annettavia palveluita tulee sen sijaan vahvistaa ja monipuolistaa, jotta ympärivuorokautisten asumispalveluiden tarve ei kasva.

Palvelurakenteita tulee arvioida ja kehittää jatkuvasti. Nykytilanteessa esimerkiksi välimuotoisia yhteisöllisiä asumismuotoja on vielä varsin vähän ja usein joudutaan sijoittamaan asiakas liian raskaaseen asumismuotoon (ympärivuorokautinen hoito) vaikka ikääntynyt saattaisi pärjätä vielä kevyemmässä yhteisöllisessä asumismuodossa.

Hyvät toimitilat, osaava henkilöstö, johtamiskäytännöt ja hoivaa toteuttavan henkilöstön osaamisen vahvistaminen tulee turvata, sekä arviointiosaamista että lääkärikonsultaatioiden saatavuutta hoitajien työn tueksi tulee lisätä.

Lisäksi vanhustyön johtajat ja asiantuntijat ry haluaa kiinnittää huomiota sosiaalihuollon palveluiden johtamiseen. Sosiaalihuollon laillistettu ammattihenkilö on sosiaalihuoltolain erityisasiantuntija, joka pystyy johtamaan palvelun kokonaisuutta asiakasturvallisuuden ja kokonaisvaltaisen hoivan toteuttamisen näkökulmasta. Mitoituksen muutoksen ja henkilöstörakenteen monipuolistumisen rinnalla tulee kiinnittää huomioita toimintayksikön työn organisointiin ja johtamisen vahvistamiseen sekä toimivan lähiesimiestyön mahdollistamiseen.

Omavalvonnan merkitys palvelujen laadun seurannassa on ensiarvoisen tärkeää. Sosiaalihuollon laillistettu ammattihenkilö on erityisasiantuntija kehittämään omavalvontaa, vastaamaan sosiaalisesta hyvinvoinnista ja turvaamaan laadukkaat sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ikääntyneille. Oikein toteutettu omavalvonta mahdollistaa toimintayksikkötasolla arvioinnin ja toimintamallien muutoksen. Omavalvonnan dokumentointi ja suunnitelmien pitäminen nähtävillä lisää avoimuutta sekä asiakkaiden ja omaisten/ läheisten luottamusta toimintaan.

Vanhustyön johtajat ja asiantuntijat ry haluaa myös korostaa, että valvontaviranomaisten vanhustenhuollon valvonnan prosessia ja toimintamallia tulisi tarkentaa. Valvontaa suorittavilta tulisi edellyttää erityistä osaamista/ substanssin tuntemusta kuin myös kykyä arvioida koko vanhustenhuollon palvelukokonaisuutta sekä ikääntyneiden palveluiden toteutusta ja sen kykyä vastata asiakkaiden palvelutarpeeseen. Kansallisella tasolla tulisi tarkentaa toimintamalli ja valvonnan toteutuksen periaatteet niin, että valvonta toteutuu yhdenmukaisena kansallisesti sekä tukee toimintayksikön toiminnan arviointia, vahvistamista ja kehittämistä.

Vanhustyön johtajat ja asiantuntijat ry pitää ensisijaisen tärkeänä turvata ikääntyneiden palvelukokonaisuudessa hyvinvointia ja toimintakykyä ylläpitävien sekä ennaltaehkäisevien palveluluiden, kuntoutuksen, asiakasohjauksen ja kotiin annettavien palvelujen henkilöstön riittävyys. Tämä huomioiden voidaan turvata tarkoituksenmukainen palvelurakenne ja viivästyttää palvelujen tarvetta raskaisiin ja kalliisiin ympärivuorokautisiin palveluihin. Ikääntyneiden palveluiden toteutuksessa hyvä ennakointi ja varhainen tuki toteutuu parhaiten hyvässä yhteistyössä monialaisissa verkostoissa (liikunta, kulttuuri, III sektorin toimijat, kunnan kaavoitus/ rakentaminen).

Vanhustyön johtajat ja asiantuntijat ry/ hallitus

Arja Kumpu, puheenjohtaja

Yhteystiedot:

Arja Kumpu
Kouvolan kaupunki/ konsernipalvelut
Hyvinvointijohtaja
Puh. 020 615 7429
arja.kumpu@kouvola.fi